

EMO `Denetim` i Tartıştı...

Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) Ankara Şubesi tarafından gerçekleştirilen, EMO Hizmet Üretimi Çalıştayı kapsamında, `Denetim` konusu masaya yatırıldı. EMO Yönetim Kurulu Başkanı Cengiz Göltaş`ın yürüttüğü oturumda, Prof. Dr. Aziz Konukman meslek örgütlerinin denetimden vazgeçmeleri durumunda mücadeleye anlayışından uzaklaşacağı uyarısında bulundu. Dr. H. Ömer Köse de denetimin sınırlandırılmasına yönelik genel bir eğilim olduğuna dikkat çekerken, kamusal denetimin geliştirilmesi gerektiğini vurguladı. Prof. Dr. Atilla Göktürk`ün TMMOB`nin denetim işlevine yönelik sözleri ise salonda tartışma yarattı.

Prof. Dr. Aziz Konukman, TMMOB`nin kamusal denetim konusunda önemli bir yere sahip olduğuna dikkat çekti. Konukman, TMMOB`nin kamusal denetim yaparken bu denetimleri ticari esaslara göre yapması için zorlanacağını anlatarak, şöyle konuştu:

"TMMOB`nin önündeki en büyük engel bu. Yani `Bir yapı denetim şirketi nasıl yapıyorsa, sen de aynı kuralları burada uygula` denilecek. İşte gelinebilecek yer burası. Bunu yasa ile düzenleyecek halleri yok. TMMOB yapılacak denetimlerde, yani kamu şirketi prensiplerini yok sayacak, bunu ret sayacak; bu TMMOB`nin çalışma ilkeleridir. Asgari ücret sistemini kabul ediyoruz. Toplu sözleşmeli, sendikalı, daha önce kazanımlarımız neler varsa, bütün bu kazanımlar işiğ altında, piyasa mekanizmasının içinde biz de olacağız. `Ben yokum` dediğiniz takdirde artık bu denetim mekanizmalarını, kendi içinizdeki o süreçleri de terk ediyor olursunuz. TMMOB özelleştirmeye karşı koyan yani, kamusal denetim araçlarını harekete geçiren, geniş anlamda denetimin içinde olan ama dar anlamda da mesleki denetimlerden uzaklaşmış bir örgüte dönüşür. Bu da sizi ikinci bir mücadele anlayışından uzaklaştırır. Çünkü meslek örgütü olma işle-

vini yitirdiğiniz zaman uzun vadede amaçlarınızı sürdüremezsiniz."

"Patron Denetleyen Ücretli Mühendisler Yaratıldı"

TMMOB tarafından yapılan denetimler konusuna da değinen Aziz Konukman, LPG ve deprem konusuna da yapılan denetimleri örnek gösterdi. Konukman, LPG denetimi gelmeden piyasada vahşi bir kapitalizmin söz konusu olduğunun altını çizerek, TMMOB`nin LPG piyasasında yaptığı denetimle birlikte ölümlerin ve kazaların azaldığını, 2002 yılından sonra büyük bir düzelmeye kaydetti. Deprem konusunda da TMMOB`nin devreye girmesiyle birlikte yapı denetim meslesinin gündeme geldiğini anımsatan Konukman, yapı denetimde yapılan düzenleme ile patronunu denetleyen ücretli mühendisler yaratıldığına işaret etti. Konukman, "Bu durum sosyal güvenlikte de aynı. Sertifika veriliyor, 25 günlük kurslardan geçmiş sertifikası elinde olan vatandaşlar inşaatta kazaya neden olan şartları denetliyor. O insanlar öyle şeylerin altına imza atıyorlar ki, yakında on yıl içinde binlerce inşaat firması yırtacak, gariban mezun olmuş, inşaat denetim sertifikası almış vatandaş hapiste olacak. Bu görüntülere hep birlikte alışacağız" şeklinde konuştu. Konukman TMMOB üyelerine şu çağrıda bulunarak konuşmasını bitirdi:

"Size verilmiş olan denetim alanlarının hiçbirini terk etmeyin.

Hatta denetim alanlarında sizlerin yetkilerini arttıracak şeyleri de zorlayın. TMMOB`nin bir kitabı vardır `Kanun Hükmünde Kararnameler ve TMMOB` diye. O kanun hükmünde kararnameye ilk tepkilerinizi hatırlayın. Bence bu biraz da toplumu harekete geçirmek için iyi de olmuş. O yetkiyi kolay kolay alamazlar. İsteseler TMMOB`yi bir anda tasfiye edebilirlerdi ama TMMOB kapitalizmin bugünkü geldiği aşamada, bu denetim görevini kesinlikle üstlenecektir. Ama sadece dar anlamda değil geniş anlamda, daha da kapsamını genişleterek varlığını sürdürecektir. Ben bunun önüne çok ciddi bir gücün çıkacağına inanmıyorum."

"Kamusal Denetim Konusunda Sıkıntı Var"

Dr. H. Ömer Köse, denetimin sınırlandırılmasının genel bir eğilim olduğuna dikkat çekti. Her alanda denetim sınırlandırılmasına gidildiğini; teftiş kurullarının büyük oranda etkisiz hale getirildiğini anlatan Köse, Sayıştay`ın güçlü bir kuruluş olarak lanse edilmesine rağmen yetkilerinin genişletilmesi gibi olumlu sunulan gelişmelerin ardında çok kritik anlamda yetkilerinin daraltılmasının söz konusu olduğuna işaret etti. Siyasi iktidarların güçlü olduğu Fransa ve ABD gibi ülkelerde de Sayıştay`ın yetkilerini kaybetmesinin söz konusu olduğunu vurgulayan Köse, "Denetim sevimsiz bir kavram. Kimse gönüllü olarak bunu istemez. Özellikle

yönetim güçlü ise bunu istemez. İktidar kendini güçlü hissediyorsa birilerinin gelip açık araması ya da kendi bakış açısıyla altını oyması, engeller koyması pek de işine gelmez" diye konuştu.

Köse, denetim alanında dünya ile kıyasladığında Türkiye'de büyük sıkıntılar yaşandığını ifade etti. Dr. Köse, Türkiye'deki kamusal denetim yapısını, "Yürütme erki ve yönetsel denetim, yargı denetimi, yasama denetimi, yasama adına yapılan denetim" şeklinde özetledi. Köse, kamusal denetimin işlevini ise şu şekilde sıraladı:

"Kamusal denetim sınırlı kaynakların sürekli artan ihtiyaçları en iyi şekilde karşılayacak şekilde etkin, verimli ve ekonomik kullanılması, mal ve hizmet üretiminde kalitenin sağlanması, hukukun egemen kılınması, yolsuzluk ve savurganlıkların önlenmesi, sürekli gelişim ve dönüşüm için rehberlik yapılması, kamusal hizmet üretimi ile halkın talep ve beklentileri arasındaki paralelliğin sağlanması, doğal ve toplumsal değerlerin korunması ve geliştirilmesi."

Kamusal denetimin değiştiğini, çünkü devletin değiştiğini söyleyen Köse; "devletin büyümesi, sosyal devlet uygulamaları, demokratikleşme, halk için yönetim, kamu yönetimiindeki anlayışın değişmesi, bütçe ve mali yapılardaki değişim, bilimsel ve teknolojik gelişmeler, küreselleşme ve uluslararası etkileşim ve geleneksel denetim yetersizliklerinin denetimi değiştirmeye zorladığını belirtti. Köse, performans denetiminin belirgin özelliklerini ise şöyle aktardı:

"Kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması, tekil işlemlerden ziyade sistem ve süreçlere girdilerden çok çıktı ve sonuçlara odaklanması, kurumun tümü ya da belirli sayıda program ya da projelerini kapsamı, geçmişini değerlendirerek geçmişten çok geleceğe odaklanması, yapıcı öneriler geliştirilmesi, kamu kaynakları yönetiminde kaliteyi arttırmak, iyi yönetimin uygulamalarını geliştirmek ve yaymak, kamuda hesap verme zorunluluğu, çevreye du-

yarlılık için katkı sağlamak."

"Kamusal Denetim Geliştirilmeli"

Kamusal denetimin temel sorunlarına bakıldığında ise geleneksel yaklaşımlarda ısrarın devam ettiğini dile getiren Köse, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin içselleşmediğini, standardizasyonun sağlanmadığını, denetimin işlevinin kavranmadığını, denetimde iş birliği ve eş güdümün zayıfladığını, evrensel metodolojilerin uyarlanması ve metodolojilerin geliştirilmesinde zaafın ortaya çıktığını, kalite güvencesinin yeterince önemsenmediğini söyledi. Köse, konuşmasını şöyle tamamladı:

"Denetim önemli bir unsur. Bu tür bir ortamda Odaların el üstünde tutulması; fikirleriyle, yayınlarıyla hazırladıkları dokümanlar ile ciddi katkı ortaya koymaları beklenen bir dönemi yaşadığımızı düşünüyorum. Kamusal denetimin geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. 30- 40 yıl önce yapılan şeyleri burada tekrarlıyorsak ciddi sorun var demektir. Odaların sahip olduğu kapasiteyle farklı projeler ortaya koyması gerektiğini düşünüyorum."

Oturumu yöneten EMO Yönetim Kurulu Başkanı Cengiz Göldaş da, Oda'nın kamu kurumu niteliğinde bir meslek örgütü olduğunu vurgulayarak, şöyle konuştu:

"Oda'nın bu çalışmayı düzenlemekteki amacı, Oda'nın kamusal sorumluluklarının gereği olarak kamu çıkarlarının korunmasından yaptığı çıkarsamalarla, mühendislik hizmetlerinde meslek örgütlerinin rolü ne olmalıdır? Ya da bu denetim meselesi

uygulamada, nasıl sürdürülmelidir? TMMOB ve odalar bazında hizmet üretiminden ne anlıyoruz? Hizmet üretimi ve mesleki denetim alanı içindeki sınırlar nedir? Ve neden bu alanda bu kadar ısrarlıyız? Nedeni çok basit; Türkiye toplu iş cinayetlerinde Avrupa'da birinci sırada, kent- sel dönüşüm ve piyasalaştırma adı altında tarımsal alanlar, ormanlar, derelerimiz peşkeş çekiliyor. Türkiye bir deprem ülkesi olmasına rağmen insanların can ve mal güvenliğini sağlayacak tedbirler alınmıyor. Ulaşımdan enerjiye, madencilikten tarım ve inşaat sektörüne kadar yaşamın her alanında mevzuatların, standartların kaos haline geldiği ve bu alana ilişkin ne belediyelerin ne de devlet erkin- den sağlıklı bir denetim mekanizması oluşturulmadığı sürece TMMOB ve bağlı odalarının mühendislik mesleğine, bilime ve teknolojiye ve bu ülkedeki kamusal yarar açısından bütün topluma karşı yerine getirmek zorunda olduğu görevlerini sorumluluklarını ifade etmekteki kriterlerini mekanizmaların içinde boğulmadan sürdürme olanakları var mı yok mu? Asıl mesele bu diye düşünüyoruz."

"TMMOB Değişti"

Prof. Dr. Atilla Göktürk, örgütlenme konusunda verimli adımlar atılması gerektiği üzerinde durdu. "TMMOB-demokrasi-demokratik kitle örgütü-anlı şanlı mücadele. Topraklama hizmetini yapalım mı? Asansör denetimlerinden bedel alalım mı? Bu konuşuluyor. 1980 sonrasında TMMOB'de değişiklik ortaya çıktı. Ağustos ayında bir düzenleme ya-

pıldı. TMMOB'nin kaynakları sekteye uğrayacak. Belki de böylece yeni bir TMMOB örgütlenmesi bu şekilde kurulacak" şeklinde konuşan Göktürk, 80 sonrası TMMOB'de değişimden bahsedildiğini; kamu hizmeti, istihdam biçimi, Türkiye'nin yönetim yapısı, TMMOB örgütlülüğü, mühendislik ve mimarlık hizmetlerinin sunum biçiminin ve bunların hepsinin birden denetiminin de değiştiğini söyledi. Prof. Göktürk, şöyle konuştu:

"Sürekli vurgulanan bir şey var. TMMOB'nin kamu kurumu niteliğinde kurulmuş bir meslek örgütü olması doğru. Anayasa'dan güç aldığı doğru. Yasa ile kurulmuş olması doğru. Buna bağlı olarak da bir kamu hizmeti ayağını harekete geçirmesi. Kamu hizmeti kapitalizme özgü bir kamu yararı sağlar. Devleti yurttaş karşısında meşru kılar. Bu tanım bir iktidar tanımını da kapsar. Kamu hizmetinin konumu açısından farklı bir hukuksal statüsü var. Kamu hizmetinde kamu gücü söz konusudur, ayrıcalığı vardır. Hizmeti sunan bir kamu idaresi vardır. Genel olarak da kamu bütçesinden bir pay ayrılması durumu söz konusudur. Genel hatları ile bakıldığında böyle bir tanımlama yapabiliriz."

Kamu hizmetinin sunumu açısından 4 türden bahsedilebileceğini belirten Göktürk, bunlardan ilkinin hizmetin bütçede kamu eliyle yürütülmesi, ikincisini hizmetlerin kamu eliyle yapılması ama fiyatlandırılarak yürütülmesi, üçüncüsünü hizmetin üçüncü kişi eliyle ve fiyatlandırılarak yürütülmesi, dördüncüsünü ise hizmetin özel kişi eliyle bütçeden finanse edilmesi olarak sıraladı. Göktürk, "80 sonrası ilk ikisi hakimken bu söylediklerimin daha sonra ise son ikisi etkin olmuştur. TMMOB'nin karşılaştığı durum bu üç ve dördüncü maddenin etkinleşmesiyle ortaya çıktı" dedi.

TMMOB açısından istihdam durumuna bakıldığında, 80 sonrası ve öncesi tek bir şey söylenebileceğini belirten Göktürk, görüşlerini şöyle ifade etti:

"Devlet küçüldükçe istihdam özel sektöre kaydı. Mühendis ve mimarların da buna tabi olmasına neden oldu.

İstihdamın yapısı kamusalardan özele kaydı. Mekansal bir yaygınlaşma var. Bunun yanı sıra, işsiz sayısı ve üniversitelerin sayısı arttı. Türkiye'nin yönetim yapısı değişti. Yerinden yönetilen kurumlar kaldırıldı. Bunlardan hiçbirisi kalmadı. KİT'ler kamu sermayeli şirketler oldu, üniversitelerin hali meydanda. Son olarak meslek odaları kalmıştı. Meslek odalarında da bu bekleniyordu. TMMOB bunu biliyordu. TMMOB değişti, KDV yasası birçok şey değiştirdi. Meslektaş ve meslek adına çıkan düzenlemenin tamamı 80 sonrası ağırlıklı yönetmelikler var. TMMOB neyi, kimi denetler; mühendis ve mimarı mı? Hizmeti mi denetler? Bunu bilmek gerek."

"Denetim Konusunda Örgütlenme Yok"

TMMOB'nin önemli gelir kaleminin ortadan kaldırıldığına işaret eden Göktürk, "Buna kim karşı çıkacak? Karşı çıkacak kitlenin de bu durum işine geliyor" iddiasında bulundu. "TMMOB 20 yıldır ne yapmış bunu düşünmemiz gerekiyor. TMMOB'nin mühendislik ve mimarlık hizmetini denetleme konusunda hiç örgütlenmesi olmadı. Hiçbir zaman bunu yapmadı. Bu denetim olsa kentler bu şekilde olmazdı. Buradaki sıkıntı sanki bunu yapıyor gibi burada bunu tartışıyor olmamız. "Odalar Görevlerini Yerine Getiriyor"

EMO Hukuk Müşaviri Hayati Küçük de etkinliğe katılmayan TMMOB Hukuk Müşaviri Nurten Çağlar Yakış adına söz aldı. Hayati Küçük, Prof. Atilla Göktürk'ün konuşmasına ilişkin birkaç düzeltme ile sözlerine başladı. Mesleki denetimin

1984 yılında ortaya konmadığını, 1960'lı yıllarda başladığını kaydeden Küçük, bu durumun yönetmeliklerin Resmi Gazete'de yayımlanıp yayımlanmamasıyla ilgili olduğunu bildirdi. Küçük, "70'li yıllarda yönetmelik Resmi Gazete'de yer almasa da vardı. 'Mesleki denetim kalktı' diye bir şey söylendi. Mesleki denetim konusunda mevzuat çerçevesinde odalar görevlerini yerine getiriyor. Son süreçte İmar Kanunu ve Yapı Denetim Kanunu'nun da değişiklikler var. Oda'nın düzenlediği toplantılarda bilgi verilerek bilinç oluşturulmaya çalışılıyor" diye konuştu.

Odaların hizmet yerinden yönetim kuruluşu olduğunu belirten Küçük, üniversitelerin, TRT ve KİT'lerin de hukuk düzeyinde yerinden yönetim kuruluşları olduğunu kaydetti. İdare tanımı üzerinden bunun düzenlendiğini anlatan Küçük, dönüşümün olduğunu ancak hukuki tanımlamasının bu şekilde olduğunu belirtti. Küçük, örgütlerin hukuki statüsünü korumaya devam ettiğini kaydetti.

Mesleki denetimle mesleki faaliyetlerin değil üyenin denetlendiğine işaret eden Küçük, Danıştay'ın içerik denetimine girilmeyeceğini belirttiğine işaret ederek, içerik denetimine girilmediğini söyledi.

Prof. Göktürk'ün sözleri salonda tartışmaya yol açarken, EMO Yönetim Kurulu Başkanı Cengiz Göltaş da özellikle TMMOB'nin özelleştirmelerden yararlandığı gibi bir söylemi yadırgadığı belirtirken, odaların hiçbir zaman verdiği hizmetten kar etme gibi bir amacının olmadığını altını çizdi